

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

ЕКОНОМСКИ ЗБОРНИК
Књига XIII

МОГУЋЕ
СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА
СРБИЈЕ

БЕОГРАД
2014

ДВА ПРЕДУСЛОВА БИЛО КОЈЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА СРПСКЕ ПРИВРЕДЕ

МИЛОРАД ИЛИЋ

busolazasrbiju@gmail.com

САЖЕТАК: Србија је заточеник разнородних економских заблуда које су произвеле читав низ техничких проблема: мањак новца у промету, тј. мале величине монетарних агрегата М1 и М2, ниску цену радне снаге, висок дефицит спољнотрговинског биланса због превеликог увоза, нестабилност и нереалност курса динара, те дефиците јавних финансија. Ови технички проблеми имају негативни међусобни утицај али, што је још горе, појединачно и заједно, онемогућавају раст БДП-а и запослености, тј. стандарда грађана. Поништавају саму суштину економске науке која би требала да обезбеди благостање заједнице на којој се примењује њен производ – укупна економска и кредитно-монетарна политика. Не постоји могућност да се спроведе било која стратегија, или реформа, домаће привреде уколико се не предузму акције, у два правца, које би постојећи систем избациле из квазиравнотеже и поставиле га на тренд дугорочног раста. Први предуслов је повећање цене рада, а преко радикалног повећања минималне цене рада с циљем да у наредне четири године минимална цена рада буде једнака просечној потрошачкој корпи. Други предуслов је давање неиндексираних дугорочних динарских кредита за обртна средства привреди с плафонираним (фиксном) каматом до 5% годишње.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: заблуде, мањак новца, ниска цена рада, дефицити, запосленост, плафонирање

У реалном економском смислу, Србија има само два проблема. Један од њих је висока незапосленост, а други мала величина просечног пољопривредног поседа. Имамо око 800.000 евидентираних незапослених на тржишту рада, односно наш просечни пољопривредни посед је 10 пута мањи него у ЕУ, а 100 пута мањи него у САД. Решавање ова два проблема, поред дугог рока, захтева и велика финансијска средства. Свако решење, па и најмањег економског проблема, мора бити у функцији решавања ова два основна.

Остали економски проблеми Србије су нереални, тј. техничког су карактера, настали као последица разнородних заблуда и незнања. Корени заблуда леже у томе што је економска наука у Србији некритички прихватила теоријске концепте који су настали у САД средином седамдесетих година 20. века. Економија је друштвена наука. Друштвене науке се баве објашњавањем друштвених појава и тражењем решења за проблеме које испољава *одређено друштво*. Да ли

проблеми америчке привреде из наведеног периода личе на проблеме с којима се суочава српска привреда и друштво? Технички проблеми с којима се суочава српска економија су:

1. мањак новца (динара) у промету због мале величине монетарних агрегата М1 (мале примарне емисије) и М2 (мале кредитне активности банака), тј. дугогодишњег лошег рада Народне банке Србије (НБС),

2. ниска цена радне снаге која онемогућава раст бруто домаћег производа (БДП) и усаглашавање јавних финансија, тј. жељену реформу јавног сектора,

3. високи дефицит спољнотрговинског биланса као последица великог увоза, а не малог извоза,

4. нестабилност и нереалност курса динара, и

5. дефицит јавних финансија због проблема на приходној страни (односно ниске привредне активности која је индукована претходним техничким проблемима).

Вероватно ће бити потребно и 10 година да се реше проблеми проузроковани незнањем, али решавање наведених техничких проблема и суочавање са заблудама довешће до решавања основних економских проблема које Србија има. Квалитетно решавање тих проблема представља фантастичне изворе за раст БДП-а. Уз примену решења наведених у даљем тексту, свака стопа раста БДП-а мања од 10% представљаће неопростив неуспех. Сходно томе, не треба најављивати болне реформе, јер је свака добро осмишљена реформа лековита за домаћу привреду и друштво. Када лекар постави тачну дијагнозу и да исправну терапију, болеснику је одмах боље, зар не? Није излечен, али му је боље, а опоравак траје онолико колико врста болести и терапија захтевају. Само лоше осмишљене реформе, оптерећене догмама и засноване искључиво на расходној страни пословних активности, могу бити болне. Које су догме најприсутније у домаћој политичкој и стручној јавности:

1. Велика нам је јавна потрошња!!! Није. Када се гледа однос јавне потрошње према БДП-у, она је испод просека ЕУ. Јавна потрошња има лошу структуру, то је извесно, али је много већи проблем на страни јавних прихода.

2. Плате у јавном сектору су високе!!! Нису. Плате у приватном сектору су, до бесмисла, ниске. Потпуно је погрешно говорити о високим платама у Србији, када је просечна потрошачка корпа (која је далеко мања од реалних потреба просечне породице) за 50% виша од просечне плате у Србији.

3. Ми смо презадужена земља!!! Нисмо. Проблем Србије је безразложно растући спољни дуг, као и домаћи дуг који се, такође, безразложно индексира у страним валутама и на који се плаћају, опет безразложно, високе динарске камате.

4. Мали нам је извоз!!! Није. Имајући у виду ниво домаћег БДП-а и снагу домаће привреде извоз је на сасвим задовољавајућем нивоу. Проблем је на страни превеликог увоза. Постојећи систем спољнотрговинског режима је неодржив и не постоји могућност (ако се жели раст БДП-а, запослености и стандарда грађана) да се он избалансира повећавањем извоза – морају се увести нека ограничења на страни увоза, пре свега ванцаринског карактера.

5. Извоз пресудно доприноси расту БДП-а!!! Не доприноси. Доприносе само плате радника у извозним предузећима и обрачуната амортизација. Профит, као трећи део БДП-а, се преко система трансферних цена сакрије и износи у матичне или офшор (offshore) земље, тј. обично га нема. Од планираних 1,5 милијарди евра промета Фијат аутомобила Србије (ФАС), у БДП ће отићи максимално 200 милиона евра и то пре свега преко амортизације, што је најмање квалитетан сегмент БДП-а.

6. Извоз ће да „пуни“ буџет!!! Неће. Од поменутих 1,5 милијарди евра, планираног промета ФАС-а, у буџет и јавне фондове неће „доћи“ више од 20 милиона евра.

7. Пливајући курс доприноси стабилности домаће економије и цена!!! Не доприноси. Последњих година курс је релативно стабилан, али по цену великог задуживања у инострану валути, као и беспотребног давања субвенција из буџета за камате на кредите.

8. Пливајући курс је бољи механизам заштите домаће привреде од фиксног курса!!! Није. Привреди треба стабилност, а ни теоријски не постоји могућност да у економији у којој је цена стране валуте основни ценовни параметар (тј. у којој је извршен процес тзв. доларизације, а у нашем случају „евроизације“), пливајући курс буде у функцији заштите домаће привреде. Све цене, како стране, тако и домаће робе, се врло брзо прилагођавају новонасталим вредностима курса евра.

9. Камате на кредите су високе, посебно динарске, због високог ризика земље и инфлације!!! Ни једно ни друго није тачно. Камате су високе због мале количине новца у промету (4 пута мањи ниво монетизације од потребне величине, тј. домаћој економији недостаје 13 милијарди евра у динарима за нормално функционисање тржишта – *и то је новац који не треба да дође са њом да ја креира НБС*), непотребно високе референтне стопе НБС (стопе америчких Федералних резерви, Европске централне банке и Швајцарске народне банке су неколико пута ниже од пројектованих инфлација, а наша је двоструко виша од пројектоване инфлације), високих обавезних резерви, као и беспотребно дозвољене индексације кредита који углавном потичу из депозита по виђењу привреде и грађана.

10. Неликвидност привреде може се решити реформама јавног сектора, фискалном политиком, те неким изменама закона!!! Не може. Неликвидност има само један лек, а то је новац. Њега има мало, тј. четири пута мање од потребне количине. Просечни рок измиривања дужничко-поверилачких односа у Србији је 128 дана, а у Немачкој 18 дана. Гледајући однос монетарног агрегата М2 према БДП-у, Немачка има 6 до 7 пута више новца у промету од Србије – баш колико јој је и краћи просечни рок плаћања.

11. Повећање новца у промету, тј. такозвано штампање пара довешће до раста инфлације, или велике инфлације!!! Неће. Ово би се десило да је у Србији присутна инфлација тражње – која настаје када не постоји могућност да, у кратком року, дође до раста фонда роба и услуга. Како у Србији просечно коришћење постојећих капацитета не прелази 30% и како имамо потпуно либе-

рализован увоз с ниским царинама, прилив роба и услуга на тржишту је готово безграничан у кратком року.

12. Пољопривредна производња може да се регулише путем тржишта!!! Не може. Николас Калдор (Nicholas Kaldor) је још 30-их година 20. века поставио „теорију паукове мреже“ која, уз све оправдане замерке на њу, јасно показује да је слободно тржишно регулисање пољопривредне производње штетно, и скуп, јер доводи до непотребних губитака, пропуштених добити, те великих тензија у друштву које, у збиру, доводе до недовољног раста БДП-а пољопривреде. Пољопривредна производња у Србији има проблем мале величине просечног пољопривредног поседа, није довољно развијена – имајући у виду савремене стандарде, а држава нема довољно новца (као земље ЕУ) да преко субвенција неутралише наведене недостатке.

13. Штедњом и фискалном политиком могу се решити проблеми српске економије!!! Не могу. На постојећем нивоу развоја српске привреде треба повећати потрошњу, пре свега домаћих производа и услуга. Немачка годишње потроши 30.000 евра по глави становника, а Србија 5.000 евра годишње. Не троши Немачка толико зато што је богата, него је богата зато што толико троши – пре свега домаће производе и услуге. Привредни субјекти, грађани и јавни сектор у Србији треба да буду рационални, а не штедљиви. *Рационалности њанира вредности некој производа или услуге, а штедња њихову уједно вредности.*

***

У наредном делу текста дата су два основна правца акције који треба постојећи систем, који води српску привреду и друштво у потпуни слом, да избаце из квазиравнотеже. То су предуслови, врста окидача, који треба да зауставе даље пропадање привредног система, односно његово постављање на тренд дугорочног раста.

Како да реализујемо основни циљ – повећање запослености уз истовремено повећање БДП-а и стандарда грађана, односно решавање дефицита јавних финансија и остале дисбалансе у привреди. Као и увек, до решења је најједноставније доћи ако се крене од почетка:

$БДП = \text{зараде} + \text{профит} + \text{амортизација}$

Треба напоменути да у макроекономици појединачни сабирци – делови БДП-а нису супростављене величине. Ова сукобљеност интереса остаје на нивоу микроекономике (обично зараде и профит). У макроекономици раст једног сабирка треба да доведе до раста осталих сабирака БДП-а.

БДП може да расте на неколико начина:

1. *На бази повећавања броја запослених уз неизомењени ниво зарада.* Овај начин се форсирао након 5. октобра, а нарочито од избијања светске финансијске кризе. Потпуно нереално, очекивало се да ће приватизација, отварање тржишта и долазак страних инвеститора довести до раста запослености. Видели смо да до повећања броја запослених није дошло, већ до драстичног пада

запослености. Овај модел заснован је на доласку стратешких и других страних инвеститора. Нажалост, до данас није напуштен. Отуда и пад БДП-а, тј. ниске стопе његовог раста.

2. *На бази раста зарада постојећих запослених.* Коришћен је до почетка светске финансијске кризе и то нарочито у јавном сектору. Имајући у виду наведене грешке укупне економске политике, имали смо пристојне стопе раста БДП-а. Када расту зараде запослених долази до раста промета (не само на основу раста зарада, него и услед раста кредитне задужености запослених – на постојећем нивоу зарада ова могућност је исцрпљена). Последица овога је бржи пад фиксних и финансијских трошкова по јединици производа или услуга од раста трошкова зарада. Ово је нарочито случај у примарном и секундарном сектору – секторима који производе размењива добра. У терцијарном сектору где је радна снага основна трошковна компонента, доћи ће до раста цена услуга (за српску привреду, до неопходне структурне инфлације) и на основу тога раста профита. Након раста профита, на бази раста промета и делимично цена (услед ефикаснијег коришћења постојећих капацитета), повећаће се и жеља за инвестирањем, те додатног раста профита на бази повећања запослености, тј. повећања фонда зарада које ће генерисати нови раст промета. Све ово доводи и до раста амортизације на бази већег прираста инвестиција од отписа основних средстава. При томе, реч је углавном о домаћим инвеститорима који природно имају жељу да инвестирају на тржишту које познају и на коме расте куповна моћ. Нико неће инвестирати на тржишту на коме стагнира или пада агрегатна тражња, осим онога ко планира да извози целокупну производњу. Таквих инвеститора нема довољно да упосле незапослене, којима треба додати и оне који ће тек остати без посла у јавном сектору, као и услед модернизације пољопривредне производње. Доминантан број произвођача у свакој земљи усмерен је на домаће и регионално тржиште. Очекивања да ће неко напустити таква тржишта и доћи у Србију због јефтине радне снаге више су него наивна. Ако би то било тачно, онда на пример, у Швајцарској и Норвешкој не би постојала ниједна фирма у прерађивачком сектору. Трошкови производних радника у цени производа учествују веома мало, на нивоу статистичке грешке, посебно у фирмама мултинационалног карактера које имају велике обрте. Оне фирме које имају мале обрте, имају веће учешће трошкова радника али им се не исплати селидба посла јер би им порасли транспортни и други трошкови везани за домаћа тржишта.

3. *На основу повећања профита.* Одомаћено мишљење да се до повећања профита долази на рачун зараде, има краткорочну временску димензију. Имајући у виду низак ниво просечне зараде, уколико профит расте на конто зарада, због пада промета врло брзо долази до раста фиксних и финансијских трошкова по јединици производа и услуга, тј. до пада профита. Када се реално обрачуна део извоза који улази у БДП-а, 90% оног што се произведе или пружи услуга у Србији потроши се на домаћем тржишту. Значи, дугорочан раст профита условљен је растом масе зарада.

4. На основу повећања амортизације. До повећања амортизације долази се на основу већег прираста инвестиција од отписа основних средстава. Прираст инвестиција може да се деси услед доласка страних инвеститора који би углавном извозили своју производњу и које не занима ниво зарада на домаћем тржишту, тј. пожељно је да он буде што нижи. До сада смо могли да видимо да таквих инвеститора нема много и да је далеко од реалности да ће се на тај начин радикално смањити домаћа незапосленост. Следећи инвеститор је држава са својим инвестицијама у инфраструктуру различитог типа. Како Србија има велики дефицит јавних финансија ово није реална опција. Новац у буџету недостаје и за много ургентније позиције. Трећи инвеститори су домаћи, који ће инвестирати само тамо где долази до раста нивоа домаће тражње, тј. на тржишту на којем они продају своје производе и услуге. Ово би се догодило након што профит почне да расте на бази повећања коришћења постојећих капацитета, односно пада фиксних и финансијских трошкова по јединици производа.

Закључак, или *први предуслов*, за опоравак српске привреде био би да се до дугорочног раста БДП-а с двоцифреним стопама може доћи само повећавањем зарада. У постојећим околностима, први корак мора бити повећавање зарада запослених.

Како то извести?

1. Повећање зараде треба реализовати преко повећавања минималне цене рада, на сваких 6 месеци. Прво повећање треба да буде 50%, тј. да се изједначи с минималном потрошачком корпом, а наредна од 20 до 30%, с циљем да се за четири године изједначи просечна потрошачка корпа (сада је то око 67.000 динара) с минималном ценом рада. Водећи рачуна да су зараде у приватном сектору ниже него у јавном сектору и да приватни сектор има више запослених с минималном ценом рада, повећање минималне цене рада треба прво спровести у приватном сектору а иста мера би се на јавни сектор применила са шест месеци закашњења.

2. На описани начин решио би се и дисбаланс између зарада у јавном и приватном сектору, будући да ће брже расти зараде у приватном сектору.

3. Раст минималне цене рада омогућиће тржишту да повећава и просечну цену рада у наредним итерацијама. Ово ће довести до могућности раста цене производа и услуга јавног сектора на њихов економски оправдан ниво, тј. укидања субвенција државе на свим нивоима према јавним предузећима. Наиме, догодиће се структурна инфлација која ће цену радне снаге, цене које су под контролом државе, те услуга здравства и просвете, односно укупних услуга терцијарног сектора, довести до њиховог рентабилног нивоа с којег може да се планира дугорочан раст.

4. Примаоци минималне зараде углавном су корисници домаћих производа и услуга. Сходно овоме, а имајући у виду раст цена које су под контролом државе, имаћемо довољно времена да с нашим спољнотрговинским партнерима испреговарамо другачије – одрживе – спољнотрговинске режиме. Прецизније, имаћемо период од две године у коме повећање агрегатне тражње неће много утицати на спољнотрговински биланс.

5. Повећање зарада запослених биће у функцији смањивања дефицита јавних финансија, будући да главнина јавних прихода долази од зарада (порези и доприноси), ПДВ-а и акциза на потрошњу.

Други предуслов – неутралисање проблема ликвидности, тј. недостатак новца у промету, треба да буде у функцији спровођења првог предуслова. Имајући у виду постојећу величину БДП-а и спољнотрговинског дефицита, домаћој привреди недостаје око 13 милијарди евра у динарима.

Све земље које су мале економије и које могу бити упоредиве са Србијом имају ниво монетизације – М2/БДП око 50%. Ово важи за привреде које имају уравнотежени спољнотрговински биланс. Како Србија има велики дефицит спољнотрговинског биланса новчану масу треба додатно кориговати навише за његову вредност (20% БДП-а). То значи да ниво монетизације у Србији треба да буде око 60% БДП-а, што у апсолутним вредностима износи око 18 милијарди евра у динарима. Тренутно, вредност М2 је 4,5 милијарди евра у динарима.

У табелама 1 и 2 дати су подаци о преткризној 2007. години. Наведени параметри јасно показују колики је недостатак новца у промету у Србији. Сада су предметни показатељи измењени али у корист захтеваног другог предуслова. Већина земаља повећала је однос монетарних агрегата М1 и М2 према БДП-у, а у Србији је наведени однос још нижи. Једина повољност по привреду Србије је тај што је сада мањи дефицит спољнотрговинског биланса.

Табела 1. МОНЕТАРНИ ПОКАЗАТЕЉИ И СТОПА ИНФЛАЦИЈЕ У 2007. ГОДИНИ

Држава	М1/БДП	М2/БДП	М3/БДП	Инфлација
Швајцарска	0,52	0,88	1,19	0,80%
Евروزона	0,43	0,83	0,97	2,10%
Бугарска	0,29	0,68	0,68	7,60%
Чешка	0,43	0,65	0,67	3,00%
Мађарска	0,23	0,54	0,58	7,90%
САД	0,10	0,53	0,75	2,80%
Словенија	0,25	0,51	0,51	3,80%
Словачка	0,29	0,50	0,53	1,90%
Пољска	0,28	0,47	0,48	2,60%
Румунија	0,23	0,43	0,43	4,90%
Хрватска	0,21	0,41	0,78	3,30%
Србија	0,11	0,17	0,37	10,10%

Извор (сајтови): Swiss National Bank, European Central Bank, Bulgarian National Bank, Czech National Bank, Magyar Nemzeti Bank, Federal Reserve, Banka Slovenije, National Bank of Slovakia, Narodowy Bank Polski, National Bank of Romania, Hrvatska narodna banka, НБС, Swiss Federal Statistical Office, The Statistical Office of European Communities и Републички завод за статистику Републике Србије

Табела 2. ИЗВОЗ И УВОЗ РОБА ПРЕМА БДП-У У 2007. ГОДИНИ

Држава	Извоз/БДП	Увоз/БДП	Салдо/БДП
САД	0,08	0,14	-0,06
Јапан	0,14	0,12	0,02
Еврозона (15)	0,17	0,16	0,01
Европсак унија (27)	0,10	0,11	-0,01
Норвешка	0,36	0,20	0,16
Шведска	0,37	0,33	0,04
Финска	0,36	0,32	0,04
Данска	0,32	0,33	-0,01
Грчка	0,07	0,21	-0,14
Португал	0,23	0,34	-0,11
Швајцарска	0,40	0,38	0,02
Ирска	0,45	0,33	0,12
Аустрија	0,45	0,45	0,00
Белгија	0,71	0,71	0,00
Мађарска	0,68	0,66	0,02
Словачка	0,77	0,78	-0,01
Чешка	0,70	0,68	0,02
Бугарска	0,47	0,72	-0,25
Хрватска	0,24	0,50	-0,26
Србија	0,22	0,46	-0,24

Извор (сајтови): The Statistical Office of European Communities и Републички завод за статистику Републике Србије

Повећање новчане масе, како монетарног агрегата М1 тако и монетарног агрегата М2, треба спровести тако да се избегне непотребни инфлаторни притисак, а да истовремено буде у функцији раста БДП-а, запослености и стандарда грађана.

Како то извести?

1. Давањем дугорочних неиндексираних динарских кредита за обртна средства привреди с плафонираном (фиксном) каматом до 5% годишње и с роком отплате од 10 година. Пословне банке би одобравале наведене кредите за које би гарантовала држава, која би у залог добијала акције или уделе у фирми корисника кредита. Волумен ових, строго наменских кредита био би једнак расту фонда плата због повећања минималне цене рада (код сваког конкретног привредног субјекта). На овај начин би се спречило даље нарушавање новчаних токова привреде, тј. месечна рата кредита била би нижа од раста прихода по основу раста промета.

2. Санацијом фонда ПИО преко новоосноване Државне хипотекарне банке (ДХБ), која би била у стопроцентном власништу фонда ПИО и која би се искључиво бавила кредитирањем станоградње. Разлог за ово је највећи међусекторски утицај који има станоградња. Сваке године, држава би од НБС-а из примарне емисије добијала бескаматни дугорочни кредит на 100 година у вредности од милијарду евра у динарима с почеком (грејс периодом) од 50 година. Предметна средства држава би прослеђивала ДХБ-у за њене активности. Ово би била компензација за средства ПИО фонда које је држава потрошила током деведесетих (или раније). ДХБ би одобравала неиндексиране динарске кредите за куповину станова у новоградњи с роком отплате од 50 година и с фиксном каматом од 4% годишње. Фонд ПИО би средства из ДХБ-а могао да повлачи тек након што имовина банке постане једнака једногодишњем износу исплаћених пензија у Србији.

3. Одобравањем осталих дугорочних неиндексираних динарских кредита привреди и грађанима, с плафонираном (фиксном) каматом до 5% годишње, од стране пословних банака а на основу кредитног потенцијала који потиче од депозита по виђењу привреде и грађана.

4. Одобравањем потрошачких неиндексираних динарских кредита грађанима с плафонираном (фиксном) каматом до 12% годишње и то искључиво за куповину домаћих производа и услуга.

5. Кредитирањем државе, на свим нивоима, преко механизма секундарних обавезних резерви (које би пословне банке држале у хартијама од вредности емитованим од стране државе на свим нивоима) или класичним одобравањем кредита за изградњу разнородне инфраструктуре, коју ће изводити домаћи извођачи а добављачи производа бити домаће фирме (неиндексирани пласмани у динарима на дуги рок с каматом која због сигурности пласмана треба да буде нижа него за привреду и грађане).

Само реализација ова два предуслова може довести до годишњег раста БДП-а од 10% и смањења дефицита буџета на 3%. Остале мере, које би пратиле ова два предуслова, су из области:

- *Кредитно-монетарне политике* – плафонирање и индексирање камата, накнада и других банкарских услуга, забрана индексирања кредита који потичу из депозита по виђењу, прописани инвестициони критеријуми, подела обавезних резерви банака на примарне (које су некаматоносне) и секундарне (које су каматоносне), и смањење готовог новца у промету;

- *Фискалне политике* – укидање пореза на зараде, обухватније и прогресивније опорезивање укупног прихода, акцизе на енергенте које би биле варијабилне и обрнуто пропорционалне кретању цене енергената на светским берзама, порез на имовину који би се плаћао искључиво на грађевинске парцеле (независно од тога да ли на њима постоји или не било која врста објеката), посредно опорезивање грађана преко цена које контролише држава (јавни и комунални сектор) а сагласно доходовној способности грађана, забрана задуживања државе у иностранству осим за репрограм доспелих кредита или рефинансирање скупљих недоспелих кредита, и забрана распи-

сивања међународних тендера за робу и услуге за које постоје домаћи извођачи или добављачи;

- *Спољнотрговинске пољопривредне политике* – депресивни царински систем или систем квота и царина, увођење обавезног домаћег садржаја код увоза као ванцаринске баријере, квантификација спољнотрговинског дефицита према свим партнерима (појединачне земље или заједнице), и оснивање државних спољнотрговинских предузећа (за сваку појединачну земљу која има доминантне позиције у нашем спољнотрговинском билансу) која би се бавила заступањем, организовањем, финансирањем и давањем гаранција домаћим произвођачима који то желе;

- *Аграрне пољопривредне политике* – форсирање пољопривредних задруга, увођење стабилних гарантованих цена за производе чији би откуп унапред био уговорен с пољопривредним задругама (гарантоване цене би се формирале на принципу рентабилитета по културама на задружним имањима), активнија улога Дирекције за робне резерве у стабилизацији домаћих цена и праћењу европских и светских трендова, тј. Дирекција би имала неку врсту улоге државног хедџ фонда (hedge fund), и укидање било које врсте субвенција у пољопривреди ван система гарантованих откупних цена;

- *Пољопривредне девизне политике* – увођење фиксног курса или ограничавање постојећег пливајућег на начин да се плафонира кумулативно осцилирање од +/- 5% годишње око равнотежног нивоа који би НБС утврђивала за сваку годину, обавезна интервенција НБС на девизном тржишту у случају дневних осцилација већих од +/- 0,5%, увођење капиталне контроле на домаћем девизном тржишту и свођење волумена индексираних кредита пословних банака на величину девизних обавеза банака; и оне треба да доведу до:

1. Смањења потребе државе за задуживањем у иностранству;
2. Драстичног смањења висине камате на хартије од вредности које емитује држава;
3. Повећања буџетских и других јавних прихода;
4. Излишности буџетских субвенција за камате на кредите, тј. смањење буџетских расхода;
5. Дугорочног смањења инфлације, до нивоа испод 5% годишње;
6. Радикалног повећања стандарда грађана;
7. Повећања профитабилности домаће привреде;
8. Смањења спољнотрговинског дефицита;
9. Дугорочне стабилности девизног курса; и
10. Стварања могућности за реструктурисање јавних финансија.

Разнородне стратегије, које могу бити и ванредно добре, без реализације наведена два предуслова а у постојећим економским и друштвеним условима неће дати жељене или, што је још вероватније, неће дати никакве резултате. Привреда Србије умире попут пацијента који пати од тешког облика анемије (недостатак новца у промету) коме је преписана строга нискокалорична дијета (снижавање куповне моћи). Време је да пацијент прими трансфузију и инфузију, а не за активирање његових атрофираних или у машти планираних способности.

ЛИТЕРАТУРА

Илић, Милорад. *Практикум за Владу која жели добро својим грађанима*, ауторско издање, Београд 2010.

TWO PREREQUISITES FOR ANY DEVELOPMENT STRATEGY OF THE SERBIAN ECONOMY

MILORAD ILIĆ

busolazasrbiju@gmail.com

SUMMARY: Serbia is a prisoner of various economic misconceptions which have produced a whole line of technical problems: less money supply i.e. small amounts of the monetary aggregates M1 and M2, low labor costs, a high foreign trade deficit due to a high rate of import, an unstable and unreal domestic currency exchange rate, as well as a deficit of public finance. These technical problems have a negative mutual influence but, even worse, individually and in combination, they prevent growth of GDP and employment, thus diminishing the standard of living. They negate the very essence of economic science which should secure the wealth of the community in which its product – the overall economic and credit-monetary policy – is applied. There is no possibility of implementing any strategy or reform of the domestic economy unless two-way actions are undertaken to move the existing system out of its quasi-equilibrium and put it on a long-term growth trend. The first prerequisite is to increase labor costs through a radical increase of minimal labor cost, with the main goal being that in the next four years the minimum labor cost should be equal to the average consumer basket. The second prerequisite is to provide non-indexed long-term local currency loans for working capital to companies with a maximum (fixed) annual interest rate of up to 5%.

KEY WORDS: misconceptions, less money supply, low labor cost, deficit, employment, ceiling